

до пошуку; низкою відповідних стимулюючих прийомів спонукати їх до спонтанного висловлення іноземною мовою (зайве мабуть, говорити, що ці стимули — і внутрішні, і зовнішні — не є однаковими для різних студентів); враховувати обов'язково емотивні фактори, що сприяють розвитку інтелектуальної активності, розкриттю резервів пам'яті студентів і под. Саме цьому підпорядкована нова серія професійно орієнтованих посібників для студентів мистецьких вищих навчальних закладів, підготовка до видання яких здійснюється викладачами кафедри іноземних мов НАОМА.

1. *Бабенко Т. В.* Вивчення іноземних мов як чинник соціальної адаптації особистості в добу глобалізації // Мовні і концептуальні картини світу (Наукове видання). — Вип. 26. — Ч. 1. — К., 2009. — С. 44–48.
2. *Беннетт У. А.* Аспекты языка и обучение языку (Перевод Н. В. Витт) // Вопросы методики обучения иностранным языкам за рубежом: Пособие для учителей средних школ / Сост. Е. В. Синявская и др. — М., 1978. — С. 55–75.
3. *Юденко О. І.* Англійська мова для студентів та аспірантів вищих мистецьких навчальних закладів: підручник для студентів ВНЗ. — К., 2008. — 384 с.; *Юденко О. І.* Англійська мова для художників-архітекторів. — К., 2008. — 160 с.
4. *Мельникова Л. В.* Коммуникативно-ситуативные упражнения как продуктивное средство развития социокультурной компетенции учащихся // Культура народов Причерноморья (Научный журнал). — № 168, т. 2. — Симферополь, 2009. — С. 75–79.
5. *Жекулин Н. Г.* Восприятие художником произведения искусства: Сонет Вяч. Иванова и часть симфонической поэмы О. Респиги “Римские фонтаны”, посвященные фонтану Треви // *Literatura Humanitas IV. Roman Jakobson.* — Brno, 1996. — С. 291–306.
6. *Шихальова С. В.* Інноваційні процеси в організації навчання німецької мови в рамках модернізації освіти // Мова і культура (Наукове видання). — Вип. 11, Т. 1 (113). — К., 2009. — С. 336–340.
7. *Сидоренко В. В.* Навчання у співпраці: кооперативні технології в системі роботи вчителя-словесника // Культура народов Причерноморья (Научный журнал). — № 168. — Т. 2. — С. 238–240.
8. *Зайченко Н., Юденко О.* Культурологічне підґрунтя викладання іноземних мов // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. — Вип. 14. — К., 2007. — С. 226–233.

**НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРОФИЛЬНОГО
ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СТУДЕНТОВ
ВУЗОВ ИСКУССТВ В КОНТЕКСТЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ
СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Неонила Зайченко, Олександр Юденко

Аннотация. В статье анализируются актуальные вопросы профессионально ориентированного обучения студентов художественных вузов, в частности, лингводидактические, методические и социокультурные факторы, которые повышают эффективность овладения студентами иностранных языков.

Ключевые слова: профессионально ориентированное обучение, иностранные языки, лингводидактические, методические, социокультурные факторы.

**SOME PROBLEMS ABOUT PROFILE TEACHING
FOREIGN LANGUAGES STUDENTS AT ART UNIVERSITIES IN CONTEXT
OF REFORMATION OF SYSTEM OF HIGHER EDUCATION**

Neonila Zaichenko, Oleksandr Yudenko

Annotation. The article analyses vital questions concerning the professional oriented teaching students at Art Universities, in particular, linguistic, didactic, methodic, social and cultural factors.

Key words: professional oriental teaching, foreign languages, linguistic, didactic, methodic, social, cultural, factors.

УДК

Оксана Коваленко

старший викладач кафедри іноземних мов НАОМА

**Компетентнісний підхід
до викладання іноземних мов
у вищих навчальних закладах**

Анотація. Автором статті порушено проблему ефективності компетентнісно-орієнтованої освіти у провідних країнах світу. Головна увага приділяється особливостям застосування компетентнісного підходу до викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах України.

Ключові слова: лінгвістична компетенція, комунікативна компетенція, навчально-пізнавальна діяльність, варіативність, проблемність, диференційованість, мотиваційний фактор.

Компетентнісний підхід, який активно пропагується зараз у вітчизняній методиці, вже широко використовується в європейському освітньому просторі. Проблему компетентнісно-орієнтованої освіти розробляють та активно пропагують такі відомі міжнародні організації, як ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів освіти та інші. А професійна й педагогічна компетенція стали предметом активного дослідження науковців з 90-х років минулого століття, що пов'язано, насамперед, з визнанням у провідних країнах світу (США, країнах Західної Європи) значної ефективності компетентнісного підходу у загальній і професійній освіті.

Сутність поняття професійної компетентності уже стала предметом розгляду і в роботах вітчизняних науковців, зокрема, О. Є. Антонової, В. П. Безпалько, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євнуха, І. А. Зязюна, Н. В. Кузьміної, О. Є. Ломакіної, А. К. Маркової, В. М. Монахова, Н. Г. Ничкало, Є. М. Павлюченкова, А. І. Пискунова, М. В. Розова, В. О. Сластьоніна та інших.

При вивченні змістового компонента іноземної мови мовну компетенцію студентів забезпечує мовна (лінгвістична) змістовна лінія. Лінгвістична (мовна) компетенція — це знання основ науки про мову, знання про мову як систему, володіння способами й навичками дій з мовним матеріалом, володіння всіма видами мовленнєвої діяльності й основами культури усного й писемного мовлення, вміннями й навичками спілкування в різних сферах і ситуаціях відповідно до досвіду, інтересів, психологічних особливостей мовця; здатність засобами мови вирішувати актуальні для мовця й суспільства завдання спілкування у побуті, суспільній, виробничій та культурній сферах життя, вміння використовувати мову й мовлення для реалізації цілей спілкування.

Мовленнєва (комунікативна) компетенція забезпечується формуванням вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі). Формування комунікативної (мовленнєвої) компетентності передбачене мовленнєвою (комунікативною) лінією навчальної програми.

Компетентність (*competency*) — це здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти, виконувати поставлені завдання. Вона ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також досвід, який дає змогу ці знання “вплести” в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати.

Компетентність побудована на поєднанні знань і вмінь, пізнавальних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто всього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Враховуючи специфіку предмету “іноземна мова”, слід зазначити, що процес навчання здійснюється також в руслі соціокультурного, лінгвістичного, лінгвокраєзнавчого, комунікативного і ситуативно-тематичного підходів. Це висуває ряд важливих вимог до педагога у сфері іноземної мови, а саме — бути джерелом достовірних і коректних знань з предмету, носієм іншомовної культури, організатором продуктивної ситуативно-тематичної комунікації, що призводить до розвитку і виховання особистості студентів в цілому.

Професійна компетентність викладача визначається професійними знаннями і вміннями, цілісними орієнтаціями в соціумі, мотивами його діяльності, культурою, що виявляється у мові, стилем спілкування, загальною культурою, здібністю до розвитку свого творчого потенціалу, а також володінням методикою викладання предмету, здатністю розуміти і взаємодіяти із студентами, пошаною до них, професійно значущими особистими якостями. Відсутність хоча б одного з цих компонентів руйнує всю систему і зменшує ефективність діяльності педагога.

Портфоліо студента сприяє впровадженню компетенційного підходу в іншомовне навчання, наближено до навчального процесу з іноземної мови та методики викладання до міжнародних освітніх стандартів. Метод

портфоліо поєднує у собі елементи особистісно-орієнтованого, компетентнісного та рефлексивного підходів до навчання. З одного боку, він наділяє студента потужним мотиваційним стимулом, оскільки дає змогу відчувати відповідальність за власні навчальні результати та процес здобуття знань, сприяє виробленню навиків самооцінки. З іншого — цей метод стимулює студента до аналізу власного поступу, розвиває конструктивні вміння і навички, допомагає визначити проблемні ділянки у навчанні і практичній діяльності та шляхи усунення цих проблем. Таким чином, використання цього методу в роботі зі студентами стимулює їхнє самовдосконалення та самоосвіту, призводить до розуміння безперервності процесу здобуття знань й після закінчення вищого навчального закладу.

Студент має усвідомити постановку завдання, оцінити новий досвід, самостійно контролювати ефективність власних дій, тобто проявляти свою компетентність, яка є складним синтезом когнітивного, практичного і особистісного досвіду.

Для розвитку здатності до проектно-цільової винахідницької діяльності великої значущості набуває створення сприятливої психологічної атмосфери. Сприятлива психологічна атмосфера полягає у здібності викладача встановити і підтримати необхідний контакт зі студентами для продуктивної навчально-пізнавальної діяльності. При цьому необхідно виконувати шість “золотих правил” організації студентського колективу: 1) доводити до студентів інформацію доступною мовою; 2) дотримуватися у спілкуванні зі студентами загальноприйнятих у гуманістичному суспільстві цінностей, принципів, ідеалів; 3) слухати, бути уважним до висловлень студентів; 4) поважати висловлення кожного студента з обговорюваного питання; 5) у спірних ситуаціях аргументовано, переконливо відстоювати свою точку зору або відмовлятися від неї, якщо позиція виявилась помилковою; 6) попереджати і вичерпувати конфліктні ситуації.

У запропонованій методиці використовуються найкращі ідеї, вироблені традиціями, і сучасною методикою викладання іноземних мов. Вона характеризується високою комунікативністю, передбачає висловлювання студентами своїх власних думок, суджень, відчуттів, прийняття особистої відповідальності за успіхи у навчанні.

Для проектно-методики характерні: варіативність, проблемність, диференційованість, вміння самостійно використовувати отримані знання для набуття нових.

Варіативність як необхідна риса будь-якого якісного вивчення сприяє підтриманню інтересу до навчання. Різноманітність тем, типів текстів, навчальної діяльності, лексико-граматичних вправ подаються у розважальній формі: у вигляді тексту на перевірку пам'яті, уваги, ігор на здогадування, головоломки.

Проблемність означає, що студенти використовують мову для виконання завдань, які характеризуються новизною результатів і новими засобами досягнення їх. Проблемні ситуації змушують думати, і студент

навчається думаючи. Цьому сприяє широкий діапазон комунікативних завдань проектних робіт, орієнтованих на вирішення проблем. У ході їхнього вирішення стимулюються розвиток творчого мислення, уява. Створюються умови для свободи висловлювання думки і осмислення сприйнятого. Проблемний підхід має місце при вивченні граматики у випадку, коли студент користується нею у своїй мові і коли самостійно посягає як систему.

Диференційованість передбачає, що у підборі завдань для кожного студента необхідно враховувати рівень володіння мовою та психофізичні особливості кожного. Мета такої диференціації полягає у тому, щоб студенти не відчували проблеми, а працювали з відчуттям впевненості в успішному завершенні роботи. У групі з різними психофізичними особливостями один студент є генератором ідей, інший — захисником проектів, третій зайнятий оформленням роботи, і в результаті працює кожен.

Вміння самостійно використовувати набуті знання для здобуття нових передбачає подальший розвиток мовних навиків. Ключ до цього — ступінь ризику: треба мати достатньо впевненості, не боятися зустріти у аудіюванні і читанні незнайомі слова. Студенти повинні говорити і писати, не думаючи про те, що необхідно використовувати ту чи іншу граматичну структуру, правило. Студенти мають вміти і знати, як використовувати набуті знання у роботі з новими словами, структурами, самостійно працювати над граматичним матеріалом, не чекаючи пояснень. Студент повинен уміти виражати свої думки у найкращий спосіб, навіть якщо не зможе віднайти точне слово (вислів).

Не треба чекати ідеального успіху від оволодіння мовою. Тут потрібні час і терпіння. Необхідно використовувати різноманітні форми роботи для досягнення повного запланованого результату. Студенти працюватимуть із задоволенням і результативніше, якщо є мотивація. Часто існує розрив між знаннями, якими володіють студенти, і вимогами програми — проектна технологія і є тим зв'язуючим, що об'єднує в одне ціле ці два компоненти.

Мотиваційним фактором є співробітництво студентів один з одним, яке не є конкурентним, що потребує сучасного підходу до вивчення і навчання мови. Чим активніше студент бере участь у діяльності щодо вивчення іноземної мови, тим працездатнішим і цілеспрямованішим буде його бажання побачити результати своєї праці.

Для студентів мотивація виникає у собі, а не зовні. Викладач є носієм мови, студенти практикують мову. Вони самі вирішують, що робити і як робити, і з цього складається не тільки зміст проекту, але й мовні вимоги. До викладача звертаються у випадку необхідності. Це і є мотивація, що виникає ззовні, і мотивація, що приходить зсередини.

Проектна робота проходить три основних стадії і має поступальний рух: початок проекту (планування, обговорення у групі), практична частина (поза групою), завершення (рефлексія, що проводиться у групі). На усіх стадіях роботи йде активне засвоєння п'яти основних частин

мови: структурної, комунікативної, фонологічної, лексичної, розвиток вміння мовної діяльності. Успіх будь якого проекту залежить від знання викладача, здібностей і можливостей студентів. При цьому у кожного накопичується свій теоретичний, технологічний і соціальний досвід, тобто формується не тільки предметна, але й соціальна компетентність.

Компетентнісний підхід в той самий час змінює уяву про оцінювання студентів. Оцінюється особистісний, дійовий підхід, а не “озвучування матеріалу”. У зв'язку з цим наведемо висловлювання Н. В. Борисової: “Якщо стратегічною метою вищої професійної освіти виступає особистісне, соціальне і професійне розвинення студентів, тоді акцент має ставитися на діагностику рівня опанування поведінковими, дійовими навиками, вміннями, розвитком особистісних якостей, освоєння соціально-професійних норм” [5, с. 137].

Таким чином, компетентнісний підхід забезпечує пом'якшення акценту з передачі знань студентів на самостійне набуття ним знань як необхідної основи його розвитку і готовності до використання їх у своїй майбутній діяльності; перехід до диференційованого вивчення і далі до індивідуалізації навчання; вирішення проблем поєднання процесів соціалізації та індивідуалізації особистості в освітньому процесі. Іноземна мова при цьому, виходячи за вузькі предметні рамки, стає засобом максимального розкриття потенціалу особистості у її практичній готовності до майбутньої професійної діяльності.

1. Гандрабура О. На шляху до компетентності / О. Гандрабура // Директор школи. — 2008. — № 46. — С. 21–22.
2. Шишов С. Е., Кальней В. А. Мониторинг качества образования в школе. — М., 1998.
3. Гандрабура О. На шляху до компетентності / О. Гандрабура О. // Директор школи. — 2008. — № 47. — С. 21–22.
4. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / О. В. Овчарук. — К.: К.І.С., 2004. — 112 с.
5. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя высшей школы: Воспитательный аспект / И. Ф. Исаев. — М.: Издательский центр Академия, 2004. — 208 с.
6. Лозова В. І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів. Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: Матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. — Харків.: ОВС, 2002. — 167 с.
7. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. — М.: Международный гуманитарный фонд “Знание”, 1996. — 308 с.
8. Подымова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность / Л. С. Подымова. — М.: Магистр-с, 1997. — 224 с.
9. Хуторской А. В. Современная дидактика: Учебник для вузов. — СПб., 2001.
10. Фруммин И. Д. За что в ответе? Компетентностный подход как естественный этап обновления содержания образования // Учительская газета. — 2002. — № 36.
11. Алексеева А. А. Коммуникация — форма активности человека. — Томск, 2003.
12. Борисова Н. В. Выбор образовательных технологий в контексте практической подготовки студентов вузов // Квалитативная культура, образовательная среда и технологии в образовании / Под науч. ред. Н. А. Селезневой, А. И. Субетто. — М., 2002.